

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด และทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

พฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนขึ้นกับปัจจัยสำคัญ 7 ประการ² คือ

1. สมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ (Absolute Income Hypothesis)
2. ตัวแปรด้านการพึ่งพิง (Dependency Rate) จำนวนผู้พึ่งพิงหรือผู้ไม่มีเงินรายได้เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งกำหนดพฤติกรรมการออมเนื่องจากจำนวนผู้พึ่งพิงเป็นภาระแก่ครัวเรือนต้องให้ความอุปการะเลี้ยงดู ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น หรือในทางตรงกันข้ามบุคคลในวัยทำงานมีความโน้มเอียงที่จะออมสูง ดังนั้น หากอัตราส่วนประชากรในวัยทำงานสูงขึ้นจะมีผลให้อัตราการออมของครัวเรือนโดยรวมสูงขึ้น

3. สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life-Cycle Hypothesis) สำคัญ คือ โดยทั่วไปบุคคลมักจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเริ่มต้นชีวิต และในบั้นปลายชีวิตเนื่องจากผลิตภาพต่ำ แต่บุคคลจะมีรายได้สูงเมื่ออยู่ในวัยกลางคน ในขณะที่การบริโภคของบุคคลจะดำรงไว้ซึ่งระดับการบริโภคคงที่หรือสูงขึ้นทีละน้อย ทำให้ช่วงเริ่มต้นของชีวิตนั้นบุคคลจะเป็นผู้กู้ยืม (Net Borrower) ต่อมาในช่วงอายุวัยกลางคนจะออมเพื่อจ่ายคืนหนี้สินและเก็บออมไว้เมื่อออกจากงาน และช่วงบั้นปลายชีวิตจะกลายเป็นผู้ออมติดลบ

4. อาชีพ ตามสมมติฐานของคาลดอร์ (Kaldors Hypothesis) ซึ่งเห็นว่า ปัจจัยทางด้านแหล่งที่มาของเงินได้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ซึ่งคาลดอร์ได้ทำการศึกษาโดยแยกการออมออกเป็นสองกลุ่ม คือ การออมของนายทุนกับการออมของกรรมกร ผลการศึกษาปรากฏว่า ความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้ายของนายทุนมีค่าสูงกว่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของกรรมกร

5. เขตชนบทและเขตเมือง กล่าวคือ ความแตกต่างด้านภูมิศาสตร์หรือภูมิภาคเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน เพราะว่า ปัจจัยที่กำหนดความสามารถ

² ไสภณ โรจน์ธำรงค์. (2543). “วัฒนธรรมการออม.”

สิ่งจูงใจ และโอกาสในการออมแตกต่างกัน รวมทั้งระดับการพัฒนาของตลาดสินค้าอุปโภคบริโภค ก็แตกต่างกันมากระหว่างในเขตเทศบาลกับนอกเขตเทศบาล

6. ระดับการศึกษา ซึ่งอาจจะมีผลต่อการออมได้ทั้งในทางบวกและทางลบ ระดับการศึกษาของกลุ่มครัวเรือนจะช่วงเสริมสร้างหรือปลูกฝังทัศนคติของครัวเรือนให้มีวินัยในการใช้จ่าย ก่อให้เกิดการประหยัดในรายจ่ายรวมทำให้ครัวเรือนสามารถออมได้มากขึ้น ในอีกด้านหนึ่งการศึกษาของครัวเรือนก็อาจจะสร้างทัศนคติในครัวเรือนนั้นไม่มีความจำเป็นต้องออมมาก เพราะจะมีความมั่นคงในการงานหรือไม่มีความเสี่ยงต้องออกจากงานเท่ากับกลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่า

7. อื่นๆ ได้แก่ ความอยากออมหรือค่านิยม ความสะดวกที่จะออม สิ่งจูงใจในการออม สถานการณ์แวดล้อมที่มีผลต่อการออม

ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ (The absolute income theory) ของเคนส์³

เคนส์มีความเชื่อว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่ผู้บริโภคมีอิสระในการบริโภค ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่บุคคลตั้งใจไว้ (Planned consumption expenditure) จะถูกกำหนดโดยจำนวนรายได้ที่บุคคลสามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริงในปัจจุบัน (disposable income) เขียนในรูปความสัมพันธ์ได้เป็น

$$C = f(Y_d)$$

$$C = \text{ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่บุคคลตั้งใจไว้}$$

$$(Y_d) = \text{รายได้ที่บุคคลสามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริงในปัจจุบัน}$$

หรือเขียนในรูปของสมการการบริโภค (Consumption equation) ได้เป็น

$$C = a + bY_d \quad \text{โดยที่ } 0 < b < 1 \quad (ก)$$

$$a = \text{ปริมาณการบริโภคของบุคคลเมื่อรายได้ที่สามารถใช้จ่าย}$$

ใช้สอยได้ มีค่าเท่ากับ 0 ซึ่งเป็นระดับการบริโภค

ที่เป็นอิสระจากรายได้ (Autonomous consumption)

$$b = \text{ค่าความโน้มเอียงในการบริโภค หน่วยสุดท้าย}$$

(Marginal propensity to consume หรือ MPC)

ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) จะบอกให้ทราบว่าเมื่อรายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริงเปลี่ยนแปลงไป 1 บาท ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

³ อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม. (2540). เศรษฐศาสตร์มหภาค. หน้า 49-54.

จะเปลี่ยนแปลงไปเท่าใด ซึ่งเขียนในรูปสัญลักษณ์ได้เป็น $MPC = b = \frac{\Delta c}{\Delta Y_d}$ โดยที่ MPC จะมีค่าระหว่าง 0 กับ 1

ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะเปลี่ยนแปลงเป็นสัดส่วนกับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่สามารถใช้จ่ายได้จริง โดยจะมีสัดส่วนเท่ากับ b หรือน้อยกว่า 1 ส่วนที่เหลือจากการบริโภคก็จะถูกนำไปเก็บออมไว้ เขียนในรูปสมการได้เป็น

$$Y_d = C + S \quad (\text{ข})$$

$$S = Y_d - C \quad (\text{ค})$$

แทนสมการที่ (ก) ใน (ค) จะได้สมการการออมเป็นดังนี้

$$S = Y_d - (a + bY_d)$$

$$S = Y_d - a - bY_d$$

$$S = -a + (1 - b) Y_d \quad (\text{ง})$$

$$1 - b = \text{ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย}$$

(Marginal propensity to save หรือ MPS)

ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) จะบอกให้ทราบว่า หากรายได้ที่สามารถใช้จ่ายได้จริงเปลี่ยนแปลงไป 1 บาท ปริมาณการออมจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าใด เขียนในรูปสัญลักษณ์ได้เป็น $MPS = \frac{\Delta s}{\Delta Y_d} = 1 - b$ โดยที่ $MPC + MPS = 1$ พิจารณาจากสมการ (ง) แล้ว ถ้าพบว่าค่า MPS หรือ $1 - b$ มีค่าเป็นบวก แสดงว่า ปริมาณการออมและจำนวนรายได้ที่สามารถใช้จ่ายได้จริงจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย (Average propensity to consume หรือ APC) เป็นค่าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการบริโภคกับรายได้ที่สามารถใช้จ่ายได้จริง มีค่าเท่ากับอัตราส่วนระหว่างปริมาณการบริโภคและรายได้ ซึ่งเขียนในรูปสัญลักษณ์ $APC = C/Y_d$

ค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (Average propensity to save หรือ APS) เป็นค่าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการออมกับรายได้ที่สามารถใช้จ่ายได้จริง มีค่าเท่ากับอัตราส่วนระหว่างปริมาณการออมกับรายได้ ซึ่งเขียนในรูปสัญลักษณ์ $APS = S/Y_d$ หรือเท่ากับ $1 - C/Y_d$

จากรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์⁴ ได้ดังนี้

1) โดยปกติ การบริโภคจะเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคเพิ่มขึ้นน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ ส่วนต่างระหว่างรายได้กับการบริโภค คือ การออม และเมื่อบุคคลมีรายได้เพิ่มขึ้นการออมก็จะเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนกับรายได้

2) ค่า MPC จะอยู่ในช่วง $0 < MPC < 1$

ค่า MPS จะอยู่ในช่วง $0 < MPS < 1$

และ $MPC + MPS = 1$

3) ค่า $MPC < APC$ และ $MPS > APS$

4) APC จะมีค่าลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น

APS จะมีค่าเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์ต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับที่สถานะเศรษฐกิจในแต่ละพื้นที่ ในเขตพื้นที่ที่สถานะเศรษฐกิจดีหรือเขตที่ครัวเรือนมีรายได้สูง ค่าความโน้มเอียงของการออมก็ย่อมจะมีมากกว่าเขตพื้นที่ที่สถานะเศรษฐกิจไม่ดีหรือครัวเรือนที่มีรายได้น้อย

⁴ สิทธิพงศ์ พรหมทอง. (2544). พฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย. หน้า 15.

2.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โสภณ โรจน์ธำรงค์ (2528) ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วยรายได้ จำนวนผู้พึ่งพิง ทรัพย์สินสุทธิ ความแตกต่างระหว่างภูมิภาค อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ การถือกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินและการออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน โดยอาศัยทฤษฎีสถิติสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ สมมติฐานผู้พึ่งพิง และสมมติฐานของ Klein-Morgan ใช้ข้อมูลภาคตัดขวางจากโครงการสำรวจเงินออมของฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2523 โดยแบ่งครัวเรือนออกเป็น 2 กลุ่มคือในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล และแบ่งกลุ่มครัวเรือนออกเป็นกลุ่มย่อยตามชั้นอายุของหัวหน้าครัวเรือน ชั้นอาชีพ ระดับการศึกษา การถือกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดิน และการออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน

ผลการศึกษา พบว่า รายได้มีผลต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางบวกสำหรับทุกกลุ่มครัวเรือน สัมประสิทธิ์ของรายได้และความยืดหยุ่นของเงินออมต่อรายได้มีค่าค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงในเงินออมจะมากกว่าการเปลี่ยนแปลงในรายได้ โดยทั่วไปแล้วจำนวนผู้พึ่งพิงมีผลต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางลบ จะมีเฉพาะบางกลุ่มย่อยเท่านั้นที่ผลยังไม่ชัดเจนและผลการศึกษาไม่ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ทรัพย์สินสุทธิมีผลต่อการออมอย่างไร

ในส่วนของการนโยบายพบว่าหากทางการต้องการส่งเสริมการออมควรดำเนินนโยบายต่างๆ ประกอบด้วย นโยบายรักษาเสถียรภาพของรายได้ นโยบายประชากรและการจ้างงาน นโยบายพัฒนาชนบทและการกระจายรายได้ นโยบายยกระดับการศึกษา และนโยบายกระจายสถาบันการเงินออกสู่ชนบท

อัญชลี จันทศิริ (2529) ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของประเทศไทย โดยอาศัยสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของคิวเซนเบอร์รี่ สมมติฐานรายได้ถาวรของฟริดแมน และสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของแอนโดและโมดีเกลียโน และหาแบบจำลองที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการอธิบายพฤติกรรมการออมที่เกิดขึ้นประเทศไทย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลอนุกรมเวลาที่เกี่ยวข้องกับการออมในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2513 – 2527 โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานของคิวเซนเบอร์รี่ พบว่าอัตราส่วนของรายได้ต่อรายได้ในปีที่ผ่านมา และแนวโน้มของเวลา สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ได้ร้อยละ 49.28 และเมื่อนำปัจจัยสำคัญต่างๆ ได้แก่ ภาษี และอัตราดอกเบี้ย เข้ามาในแบบจำลองพบว่า ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออม

ต่อรายได้ได้ร้อยละ 82.23 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนของการออมต่อรายได้มากที่สุด ได้แก่ อัตราส่วนของรายได้ต่อรายได้ในปีที่ผ่านมา ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาได้แก่ แนวโน้มของเวลา ภาษี และอัตราดอกเบี้ย ตามลำดับ

การวิเคราะห์ตามสมมติฐานของฟรีดแมนพบว่าอัตราส่วนของการบริโภคในปีที่ผ่านมาต่อรายได้และแนวโน้มของเวลา สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ได้ร้อยละ 38.27 และเมื่อนำจำนวนประชากรที่อยู่ในวัยไม่มีรายได้เข้ามาในแบบจำลองพบว่า ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ได้ร้อยละ 57.50 อัตราส่วนของการบริโภคในปีที่ผ่านมาต่อรายได้ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนของการออมต่อรายได้มากที่สุด ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมา ได้แก่ จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยไม่มีรายได้และแนวโน้มของเวลา ตามลำดับ

การวิเคราะห์ตามสมมติฐานของแอนโดและโมดิกเลียนิ พบว่า อัตราส่วนของรายได้จากแรงงานต่อรายได้ อัตราส่วนของสินทรัพย์สุทธิต่อรายได้ และแนวโน้มของเวลา สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ได้ร้อยละ 86.26 และเมื่อนำอัตราดอกเบี้ย เข้ามาในแบบจำลอง พบว่า ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ได้ร้อยละ 86.91 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนของการออมต่อรายได้มากที่สุด ได้แก่ อัตราส่วนของสินทรัพย์สุทธิต่อรายได้ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาได้แก่ อัตราส่วนของรายได้จากแรงงานต่อรายได้ แนวโน้มของเวลาและอัตราดอกเบี้ย ตามลำดับ

ค่าความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) ซึ่งหาได้จากฟังก์ชันการออมตามสมมติฐานของฟรีดแมนมีค่ามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ค่าความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้ายที่หาได้จากฟังก์ชันการออมตามสมมติฐานของคิวเซนเบอร์รี และแอนโดและ โมดิกเลียนิ ตามลำดับ จากการพยากรณ์ค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) ในระหว่างปี 2528 – 2532 ปรากฏว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคตจะทำให้การออมโดยเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันการออมตามสมมติฐานต่างๆ ปรากฏว่าฟังก์ชันการออมตามสมมติฐานของแอนโดและโมดิกเลียนิ จะสามารถนำมาใช้ได้ดีที่สุด

ศุภชัย ชำรงค์สกุลศิริ (2536) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม ศึกษากรณีของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2513 – 2532 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการออม อัตราดอกเบี้ย ความจำเป็นเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ และปัจจัยทางการเงินอื่นๆ ที่สำคัญ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนนโยบายทางการเงินของประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยศึกษาถึงแนวโน้มของการออมและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม

ความสัมพันธ์ระหว่างการออม อัตราดอกเบี้ย และความจำเป็นใตทางเศรษฐกิจของประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับปัจจัยทางการเงินอื่นๆ ที่สำคัญ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิประเภท อนุกรมเวลาดังแต่ปี พ.ศ. 2513 – 2532 จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ สำนักงานประมาณ ธนาคารแห่งประเทศไทย และเอกสารอื่นๆ เครื่องมือที่ใช้ในการ วิเคราะห์คือสมการถดถอยเชิงซ้อน (multiple regression)

ผลการศึกษา พบว่า อัตราการออมภายในประเทศมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ ประชาชาติ และอัตราดอกเบี้ย แบบจำลองที่ใช้มีความสอดคล้องกับวิธีการของแม็คคินนอน และชอว์ (McKinnon and Shaw) กล่าวคือค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรรายได้ประชาชาติ และอัตรา ดอกเบี้ยเป็นบวก ซึ่งแสดงว่าความโน้มเอียงในการออมโดยเฉลี่ยสูงขึ้นเมื่อรายได้และอัตราดอกเบี้ย สูงขึ้น แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เด่นชัดนัก

นอกจากนี้ ศุภชัย ชำรงค์สกุลศิริ ยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลควรจะสนับสนุน เงินออมให้ขยายตัวมากขึ้นโดยการพัฒนาสถาบันการเงินต่างๆ ให้มีส่วนในการชักจูงให้เกิดการ ออมเพิ่มขึ้น เพื่อที่ว่าผู้มีเงินออมและผู้ที่ต้องการลงทุนจะได้มีโอกาสลงทุนในกิจการที่มีประโยชน์ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ และในขณะเดียวกันรัฐบาลควรจะสนับสนุนให้ประชาชน ออมทรัพย์มากขึ้นโดยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก

ศรีสุข โรจน์อุณวงศ์ (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่องการออมต่อระดับรายได้ของครัวเรือน ไทยระหว่างชนบทและเมือง ปี พ.ศ.2535/2536 โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ระดับ การออมต่อระดับรายได้ของครัวเรือนที่จำแนกตามชั้นอายุ อาชีพ และรายได้ ในเขตเมืองและเขต ชนบทของภาคต่างๆ ในประเทศ โดยใช้ตารางสถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา และใช้สมการเส้นตรง ถดถอยเชิงเดี่ยววิเคราะห์เชิงปริมาณ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลภาคตัดขวางจากการ สํารวจการออมภาคครัวเรือนไทยปี 2536 ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า รายได้มีผลต่อการออมในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับ ทุกกลุ่มครัวเรือน เมื่อพิจารณาค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ยและค่าความโน้มเอียงในการออม หน่วยสุดท้ายของครัวเรือน ครัวเรือนที่มีการออมสอดคล้องกับสมมติฐานวัฏจักรชีวิตคือ ครัวเรือน ในเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ส่วนกรณีจำแนกครัวเรือนตามชั้นอาชีพพบว่า ผู้มี บทบาทสำคัญต่อการออมในเขตเมือง ได้แก่ ผู้มีอาชีพลูกจ้างภาคเอกชน และรับจ้างทั่วไป ในเขต ชนบทได้แก่ ผู้มีอาชีพค้าขายหรือ เจ้าของกิจการ/ธุรกิจ สำหรับกรณีจำแนกครัวเรือนตามชั้นรายได้ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการออมที่สอดคล้องกับสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ นั่นคือ ครัวเรือนที่อยู่ ในชั้นรายได้ที่สูงกว่าจะมีการออมที่สูงกว่าด้วย

นอกจากนี้ แบบแผนการใช้จ่ายระหว่างภาค และเมืองกับชนบทแตกต่างกัน ปรากฏว่า ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนค่าอาหารต่อรายจ่ายทั้งหมดของ ชนบทสูงกว่าในเมืองและครัวเรือนในชนบทต้องชำระค่าน้ำในสัดส่วนที่สูงกว่าครัวเรือนในเมือง แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนในชนบทส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินมาก โดยเฉพาะกู้ยืมจากนอกสถาบัน การเงิน การกระจายบริการทางการเงินของสถาบันการเงินออกสู่ภูมิภาคมากขึ้นก็จะช่วยให้เงินออม สูงขึ้นด้วย

ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2542) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการออมของ ครัวเรือน ในบทความเรื่อง พฤติกรรมการออมของครัวเรือนใน 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ไว้ว่า เมื่อ พิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพฤติกรรมการออมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทย ข้อมูลจากระบบการเงิน และผลการศึกษาอนุกรมเวลาในอดีต ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออมของครัวเรือนและอัตราดอกเบี้ยที่มีนัยสำคัญทาง สถิติ การที่เศรษฐกิจเริ่มชะลอตัวตั้งแต่ปี 2540 และหดตัวมากขึ้นในปี 2541 จากวิกฤตทางการเงิน ส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในการพยายามรักษาระดับมาตรฐานการ ครองชีพทำให้สัดส่วนการออมลดลง สำหรับเงินออมนั้นพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการฝากเงินกับ ธนาคาร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมจากผลการสำรวจครัวเรือน ได้แก่ ออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในยาม เจ็บป่วยหรือยามชรา เพื่อการศึกษา และเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ จากการวิเคราะห์ข้อมูล อนุกรมเวลาด้วยวิธีทางเศรษฐมิติของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่าการเปลี่ยนแปลงอัตรา ดอกเบี้ยเงินฝาก มีผลกระทบน้อยมากต่อการออมโดยรวมของภาคครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากไม่ได้ทำให้การออมของภาคครัวเรือนลดลง

สิทธิพงศ์ พรหมทอง (2544) ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในประเทศไทย ปี 2541 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและความสำคัญของการออม ที่มีต่อเศรษฐกิจประเทศไทยศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจเกี่ยวกับการออมของภาคครัวเรือนใน ประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า เกือบทุก ๆ กลุ่มตัวอย่างครัวเรือน มีพฤติกรรมการออมที่สอดคล้อง กับแนวคิดรายได้สัมผัสของเคนส์ คือมีค่า MPS มากกว่าค่า APS หรือ $APS > MPC$ และยังพบว่า ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่ารายได้เฉลี่ยรวมมีการออมต่อรายได้ (S/Y) ที่สูงกว่าครัวเรือนที่มี รายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยรวมของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม แต่เมื่อพิจารณาในส่วน of แนวคิด

สมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ Albert Ando–Franco Modigliani พบว่า ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรม การออมของครัวเรือนในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนทั้งประเทศหรือกลุ่มตัวอย่าง ครัวเรือนที่จำแนกตามที่ตั้งของครัวเรือน เนื่องจากกลุ่มครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัย กลางคนไม่ได้เป็นกลุ่มคนที่มีการออมต่อรายได้ (S/Y) ที่สูงที่สุดเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับครัวเรือน ที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัยอื่น ๆ

ในส่วนของปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่สำคัญ พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดการออม รองลงมาเป็นสินทรัพย์ทางการเงิน การศึกษา ของหัวหน้าครัวเรือน กลุ่มพึ่งพิง อายุของหัวหน้าครัวเรือน หนี้สิน การครอบครองที่อยู่อาศัย และ ขนาดของครัวเรือน ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ครัวเรือนซึ่งอยู่อาศัยในเขตที่มีความเจริญ คือ เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีค่า APS และ MPS รวมทั้งค่าความยืดหยุ่นในการออมที่ สูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีการออมที่สูงกว่าครัวเรือนที่ อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ซึ่งอาจเป็นเพราะมีรายได้ที่สูงกว่า

กฤติกา จตุรัสวัฒนากุล (2545) ศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการออม ของภาคเอกชนในประเทศไทย ซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็นภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ โดยใช้ข้อมูลทศนิยมรายปี ระหว่างปี พ.ศ. 2520–2543 ทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและเชิงปริมาณ ในรูปแบบสมการถดถอยพหุคูณ และประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด

ผลการศึกษา พบว่า สัดส่วนการออมสุทธิในภาคครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมใน ประเทศเบื้องต้นมีแนวโน้มลดลงหลังการเปิดเสรีทางการเงินในปี พ.ศ. 2533 ขณะที่สัดส่วนดังกล่าว ของการออมในภาคธุรกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่เพิ่มขึ้นไม่ทันกับสัดส่วนดังกล่าวของการออมใน ภาคครัวเรือนที่ลดลงทำให้สัดส่วนดังกล่าวของการออมในภาคเอกชนมีแนวโน้มลดลง สำหรับ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบในทางบวกต่อการออมสุทธิของภาคครัวเรือน ได้แก่ รายได้พึง จับจ่ายใช้สอยของภาคครัวเรือนและรายได้จากทรัพย์สินของภาคครัวเรือน ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบ ในทางลบ ได้แก่ การเปิดเสรีทางการเงิน ในขณะที่ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบในทางบวก ต่อการออมสุทธิของภาคธุรกิจ ได้แก่ การลงทุนของภาคเอกชน อัตราเงินเฟ้อ และการเปิดเสรี ทางการเงิน ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบในทางลบ ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการออมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการออมมีความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือน ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการออมโดยตรงก็คือรายได้ โดยการวิเคราะห์ส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา การศึกษาโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิยังมีน้อย โดยเฉพาะการศึกษาภายใต้สถานะเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน